

6.10.24. Bolderslev Skov, Skov nr. 214, Kort nr. 10

Generelt

Sydvest for Aabenraa ligger Bolderslev/Uge Skov, en enestående og frodig naturskov på 156,5 ha rummende værdifuld bøge-, ege- og lindeskov. På fugtig bund og mosebund findes desuden askeskov, elleskov og birkeskov. Skoven ligger på en flad jordbund af stiv ler, der afvandes mod vest til Vidå-systemet og vadehavet. Afvandingsforholdene er meget vanskelige. Hovedvandløbet er Skovbækken i den østlige del af skoven.

De vanskelige afvandingsforhold har betydet stor variation i skoven vekslende mellem tør og våd/sumpet skovbund og mange arter af skovtræer. På gamle kort fra midten af 1600-tallet er der angivet skov på stedet.

Skoven afgrænses af åbne græssede arealer, samt landbrugsarealer, dog mod øst af motorvejen E 4, som isolerer skoven fra de øvrige skove omkring Åbenrå. Motorvejen ligger tæt på de biologisk set mest værdifulde dele af skoven. Endvidere er den en barriere for bjergsalamander.

Skoven har været en parcelskov med omkring 50 ejere hovedsagelig fra Bolderslev og Uge området. Skov- og Naturstyrelsen overtog hele skoven i forbindelse med fredningen af skoven i 1999. I begyndelsen af 1990-erne blev en skovparcel på 5,9 ha opkøbt i almindelig handel for naturforvaltningsmidler og i forbindelse med fredningen blev en del arealer overtaget ved jordfordeling. Naturklagenævnet besluttede i sin endelige kendelse, at alle parceller skulle overgå til staten.

Overalt i Bolderslev skov vokser der lindetræer. Begge danske arter – Storbladet og Småbladet Lind samt deres krydsninger er repræsenteret. Linden er selvforlyngende, både ved stød/rods kud og frø, hvilket er yderst sjældent i Danmark. I nogle partier af skoven er linden næsten dominerende træart, og den er overalt almindelig på de gamle skovdiger.

Ret store dele af skoven har ligget uden intensiv skovdrift i 20 år eller mere, blandt andet på grund af de vanskelige drifts- og adgangsf forhold.

Geologi og klima

Området ligger i et morænelandskab med overvejende lerbund. Den sydligste del ligger på en randmoræne fra den Ungbaltiske is som løber fra sydvest mod nordøst. Moræneler dominerer området. Mindre forekomster med ferskvandsgytje og smeltevandssand findes spredt over området. Bolderslev Skov ligger i det af Sønderjyllands Amt udpegede geologiske interesseområde nr 11 som har oppressede randbakker ved Aabenraa Fjord og et system af tunneldale.

Årsnedbøren er på ca. 1.010 mm. Skoven er efter danske forhold regnfuld. Årsnedbøren er 10% højere end gennemsnittet for Sønderjylland og 25% højere end gennemsnittet for Danmark.

Internationale beskyttelsesområder

Skoven udgør habitatområde nr. 85 – Bolderslev Skov og Uge Skov

Fredninger

Skoven er fredet ved Naturklagenævnets afgørelse af 30. september 1999 vedr. fredning af Bolderslev og Uge Skov (registreringsnummer 7915.000) for at sikre hovedparten af arealernes overgang til urørt skov, hvor et naturligt og varieret dyre- og planteliv kan udvikles og beskyttes, hvilket bl.a. sikres igennem de åbne, ekstensivt græssede arealer omkring skoven, tilbageførelse til naturlige afvandsforhold samt bevaring af det varierede landskab. Fredningen indeholder bestemmelser om afståelse til staten v. Skov- og Naturstyrelsen.

Fredningen pålægger umiddelbar iværksættelse af en del plejetiltag. Det drejer sig om hævning af vandstanden i moser og vådområder ved lukning af grøfter og dræn. Rørlagte vandløb skal frilægges. Endvidere skal der drives græsning og høslæt på enge og overdrev. Overalt skal nåletræer fjernes, og de pågældende arealer skal overlades til naturlig tilgroning.

Offentlighedens adgang skal sikres ved en stiforbindelse. Færdsel kan dog begrænses i fuglenes yngletid eller hvis det i øvrigt skønnes nødvendigt under hensyn til fredningens formål.

Den østlige halvdel af 920a samt hele 927a, 928a og 930d er åbne arealer, der er udlagt til naturlig tilgroning.

*Bolderslev skov er udlagt som urørt skov, således at skovens egens dynamik råder.
Det blev afgjort af Naturklagenævnet i 1999.*

*Den tidligere parcellskov med mange ejere er nu en samlet, offentlig skov, hvor naturværdierne har 1.prioritet.
Billedet viser indgangen til skoven ved afd. 922 e i foråret 2000 efter at stormen i december 1999 væltede mange træer i skoven og dermed forstærkede den dynamikken i den skovdriftsmæssigt urørte skov.*

Regionplanlægning

I Sønderjyllands Amts regionplan for perioden 1997 – 2008 er Bolderslev Skov prioriteret som et naturområde med lavbundsarealer hele vejen rundt om. Der går to biologiske korridorer gennem skoven, der er af særlig biologisk, landskabelig og friluftsmæssig værdi samt af geologisk værdi. Skoven er en del af et område med særlige drikkevandsinteresser.

Naturskogsstrategien

Indgår ikke i Naturskogsstrategien for statsskovene, da den ikke var i statens eje på tidspunktet for strategiens udarbejdelse. Den nu gennemførte fredning af skoven har dog netop baggrund i Naturskogsstrategien.

Forsøg

Århus Universitet udfører fra år 2000 forsøg med skovens træartssammensætning. Der er i 2001 udlagt 50 prøveflader på 10 x 10 meter. Der forventes i samarbejde mellem distriktet og Forskningscentret for Skov-og Landskabs udlagt nogle forsøgsarealer med henblik på at følge den naturlige tilgroning på et tidligere landbrugsareal (indermarken – afd. 928).

Forskrifter

Der skal ikke ske en egentlig drift af skoven. Dog skal alt nåletræet fjernes/fældes hurtigst muligt. Skovområdet skal herefter have lov til at passe sig selv. Kunstige grøfter vil blive sløjfet og rørlagte grøfter vil blive frilagt. Skovens afvandingsforhold skal føres tilbage, således at der kun sker en naturlig afvanding. Der kan evt. i forskningsmæssig øjemed blive tale om at søge dispensation til afgrænsede og begrundede indgreb i delområder. Randarealerne skal fortsat afgræsses eller på tilsvarende måde plejes i overensstemmelse med fredningsforskrifterne.

I forbindelse med fredningen indgår at der skal etableres en trampesti rundt i skoven, så det er muligt at få et indtryk af den spændende naturskov, der nu ligger urørt. Der formidles om skoven og om begrænsningerne i færdslen ved skovens indgang. Skoven vil blive meget attraktiv for særligt naturinteresserede.

Skoven skal registreres som B-skov, idet der ikke kan planlægges store øvelsesaktiviteter i skoven.

Fredningskendelsen tillader jagtudøvelse og jagten er udlejet til en nydannet, lokal jagtforening.

Naturplejeplaner

I lyset af fredningen, der dækker hele skoven, er denne skovs generelle naturpleje beskrevet i sin helhed i højere grad end det er tilfældet for distriktets øvrige arealer. Der er således ikke for Bolderslev Skovs vedkommende foretaget en adskillelse af § 3-beskyttede skovmoser fra de øvrige skovbevoksede arealer. En sådan adskillelse vil dels være meget vanskelig at foretage, dels vil grænserne mellem skovmose og skov på tørrere bund ændre sig i takt med, at grøftesystemet forfalder eller sløjfes aktivt. Da hele skoven desuden underkastes samme behandling, er der ikke noget administrativt behov for at foretage en adskillelse.

Skoven ligger på en randmoræne, hvilket indebærer, at jordlagene er forskubbet. I nogle tilfælde er de vandførende lag skubbet op i skrå/lodret stilling, hvilket bevirker, at vandhuller kan forekomme på højtliggende steder. Nær skovens højeste punkt findes således et vandhul.

I den sydlige del af skoven findes en øst/vest-gående dal med stejle skrænter. I siderne danner udstrømmende grundvand sumpkilder med flydejord. Kilderne er botanisk set meget værdifulde.

I den nordlige del af skoven er der udbredte flademoser, der skyldes et fladt plateau med underliggende vandstandsene lerlag. Moserne udgør omkring 15 ha. Moserne afvandes ved gravede grøfter gennem to tærskler i terrænet. Hver gennemgravning sænker vandstanden med 0,5-1 m på de opstrøms liggende arealer.

I den centrale del findes stedvis flade vandhuller, der formodentligt stammer fra opgravning af fyld til veje.

Den svære lerjord, de dårlige afvandringsforhold og de stejle skrænter langs den øst/vest-gående dal har i tidens løb umuliggjort opdyrkning de fleste steder. Tidligere har området været en mosaik af skov og enge. Der menes at være kalk i jorden, men ikke i udpræget grad.

Skoven er meget artsrig. Der forekommer 4 gøgeurter, nemlig ægbladet fliglæbe, tyndakset gøgeurt, skov-gøgelilje og skov-hullæbe. Desuden forekommer bl.a. enblomstret flitteraks, skov-hundegræs, liljekonval, finger-star, skov-star, engblomme (gullistet som opmærksomhedskrævende (X)), guldnælde, kodriver (fladkravet, hulkravet, storblomstret samt krydsninger), krybende læbeløs, uldhåret ranunkel og tandrod.

Af vedplanter kan fremhæves et enestående indslag af lind (især småbladet, men også storbladet (rødlistet som sjælden ®) samt krydsninger). Bestanden af småbladet lind er en af de største i Danmark. Desuden findes bl.a. ask, avnbøg, bævreasp, bøg, stilk-eg, hvid-el, rød-el, skov-elm, hassel, engiflet hvidtjørn, spids-løn, skør-pil, sort-pil (rødlistet som sjælden ®), ribs og ær. Gennemgående er træerne ret unge, og skovbunden er fattig på dødt ved.

I moserne og de muldrige dele er der fundet adskillige svampe med høj indikatorværdi for naturskov. Flere af svampene er rødlistede. Der er en klar tendens til, at sjældne svampe især findes på områder med mange gøgeurter.

Blandt skovens laver er et dominerende element arter, der er karakteristiske for naturskov med lang historisk kontinuitet. Der er bestande af almindelig skriftlav, som overgår bestandene i alle andre danske skove. Man skal til oceaniske skove i Skotland for at se noget tilsvarende. Lav-slægten *Verrucaria sp.* er afhængig af rent vand og er stærkt udsat i Danmark. Den findes i Uge Skov.

Skovbunden har en rig mosflora.

Der findes mange små, biologisk interessante vandhuller. Der er f.eks. mange bille-arter. Desuden forekommer bjergsalamander (rødlistet som sjælden ®) og lille vandsalamander (gullistet som opmærksomhedskrævende (X)). Stor vandsalamander er almindelig (gullistet som opmærksomhedskrævende (X)). I de senere år er flere vandhuller blevet gravet eller oprenset af hensyn til bjergsalamander. Helt små vandhuller opstår løbende, og i særlig høj grad efter orkanen den 3. december 1999, hvor rodvæltede træer efterlod huller, som bliver vandfyldte.

Skoven rummer 40 arter af ynglende fugle, hvoraf flere er fåtallige i Danmark, f.eks. duehøg, misteldrossel, korttået træløber og ravn.

Af pattedyr findes bl.a. ræv og rådyr.

Andelen af §3-beskyttede naturtyper i skoven udgør 15,4 ha overdrev, 1,4 ha eng samt ca. 9,8 ha mose.

Skovbækken

§ 3-beskyttet vandløb. Bæk i den østlige del af skoven. Den udspringer i Årslev Skov (andet ejerforhold) øst for den sønderjyske motorvej. Den har i Bolderslev Skov skåret sig ned i en dyb kløft, som er beskyttet af høje træer. Bunden er hård med partier af sand, grus og sten. Faldet gennem skoven er ikke stort, men strømningen er turbulent på grund af den varierede bund. Dybden er 2-6 cm, og bredden er 1-1,4 m. Længden i skoven er 1000 m.

Vandet er meget rent. Der afledes dog vejvand fra motorvejen til åen. Forureningsgraden er I. Vigtigste tilløb i skoven er en bæk, som kommer fra området ved afd. 9231 (en tidligere højpose, der kan forsøges retableret). Tilløbet er beskrevet nedenfor.

De beskyttede forhold bevirker, at der ikke er højere planter knyttet til Skovbækkens forløb i skoven.

Mosset *Hymenelia lacustris* vokser på sten i rent ferskvand. Arten er akut truet i Danmark.

Der er i Skovbækken registreret en fin stentilknyttet rentvandsfauna, bl.a. en enestående forekomst af vårfluer. Vårfluen *Agapetus fusciceps* er en udpræget rentvandsart og har her sin talrigeste forekomst i Sønderjylland. Andre udprægede rentvandsarter er slørvingen *Brachyptera risi* og vårfluen *Sericostoma personatum*.

En række af de øvrige arter er følsomme over for formindsket oxygenindhold i vandet, og deres tilstedeværelse viser altså oxygenrige forhold.

Vandkæren *Hydraena nigrita* er på gullisten som opmærksomhedskrævende (X).

Nedenstrøms skoven findes et styrt, som næppe er passabelt for fisk.

Planter: Mosser: *Hymenelia lacustris*.

Dyr: Ledorme: Børsteorme: *Limnodrilus*, *Stylo-drilus heringianus*. Regnorme: Bækorm. Iglar: Almindelig bruskgigle.

Mider: *Lebertia* (vandmide).

Krebsdyr: *Candona* (muslingekrebs), ferskvandstangloppe, *Psychodromas olivaceus*.

Døgnfluer: *Baetis rhodani*, *Centroptilum luteolum*, *Ephemera*.

Slørvinger: *Amphinemura standfussi*, *Brachyptera risi*, *Leuctra digitata*, *L. fusca*, *Nemoura cinerea*, *N. flexuosa*, *Nemurella picteti*.

Tæger: Bækløber.

Biller: Vandkalve: *Agabus guttatus*. Vandkærer: *Anacaena globulus*, *Hydraena gracilis*, *H. nigrita*, lys bækbille.

Klobiller: Strømklobille, stor klobille.

Vårfluer: *Agapetus fusciceps*, *Enoicyla pusilla*, *Limnephilidae*, *Micropterna sequax*, *Polycentropodidae* (bl.a. *Plectrocnemia conspera*), *Potamophylax cingulatus*, *P. latipennis*, *Rhyacophila fasciata*, *Sericostoma personatum*, *Silo pallipes*.

Tovingede: Myg: Dansemyg: *Brillia modesta*, *Chorynoneura*, *Micropsectra*, *Natarsia*, *Orthocladius*, *Polypedilum laetum*, *P. scalaenum*, *Rehocricotopus fuscipes*, *Stempellinella brevis*, *Tanopydina*, *Zavrelimyia*. Glansmyg: *Ptychoptera lacustris*, *P. paludosa*). Kvægmyg: *Eusimulium vernalis*. *Limoniidae*: *Dicranota*. Mitter: *Culicoides*. Sommerfuglemyg: *Jungiella soleata*, *Peripsychoda*. Stankelben: *Eloeophila*, *Scleroprocta*. Fluer: Dansefluer: *Chelifera*.

Bløddyr: Snegle: *Anisus vortex*, huesnegl, pytsnegl. Muslinger: Ærtemusling.

Målsætning: Sønderjyllands Amt har målsat vandløbet A (særligt naturvidenskabeligt interesseområde). Målsætningen er opfyldt. Det undersøges, hvor vidt det nævnte styrt kan fjernes.

Tilløb til Skovbækken

§ 3-beskyttet vandløb. Tilløb til Skovbækken. Bækken kommer fra det centrale plateau i skoven omkring afd. 9231 (en tidligere højpose). På det sidste stykke inden Skovbækken har tilløbet skåret sig kraftigt ned i skovbunden. Længden er 600 m.

Normalt er bækken ikke vandførende i sommerperioden.

Planter: Vedplanter: Ask, bøg, stilk-eg.

Dyr: Ledorme: Børsteorme: *Limnodrilus*, *Lumbriculus variegatus*, *Stylo-drilus heringianus*. Regnorme: Bækorm.

Krebsdyr: *Candona*. (muslingekrebs), *Cypricercus fuscatus*, ferskvandstangloppe vandbænkebidere.

Slørvinger: *Amphinemura standfussi*, *Nemoura cinerea*.

Tæger: *Gerris argentatus*, bækløber.

Biller: *Agabus guttatus* (vandkalv), *Anacaena globulus* (vandkær), *Microcara testacea*.

Vårfluer: *Plectrocnemia conspera*, løvvårflue, *Micropterna sequax*, *Enoicyla pusilla*, *Trichostegia minor*.

Tovingede: Dansemyg: *Macropelopia nebulosa*, *Diamesa insignipes*, *Pseudorthocladius curtistylus*. Mitter: *Bezzia*. Sommerfuglemyg: *Jungiella soleata*. Stankelben: *Eloeophila*, *Phylidorea lineola*. Stikmyg: *Aedes cantans*, *Culex territans*.

Bløddyr: Snegle: *Anisus vortex*. Muslinger: Ærtemusling.

Målsætning: Sønderjyllands Amt har målsat vandløbet A (særligt naturvidenskabeligt interesseområde). Målsætningen er opfyldt.

Konsekvenser

Som udgangspunkt skal skoven passe sig selv.

I planperioden bliver opgaven primært at sikre gennemførelsen af de opgaver, der er foreskrevet i Naturklagenævnets kendelse samt at følge op på en passende formidling for skoven både på stedet og foldermæssigt samt at sikre en passende tilgængelighed på den stirute, der afmærkes.

Distriktet skal tillige sørge for, at forskning og undersøgelser foregår med fornødne tilladelser samt at resultaterne indgår i Skov-og Naturstyrelsens videngrundlag.

Udgivelser:

Bolderslev og Uge skove, Biologiske undersøgelser, Skov-og Naturstyrelsen 1998.